

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет музичного мистецтва та хореографії
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва

для студентів

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Освітнього рівня: перший (бакалаврський)
Освітньої програми
025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано)

Київ – 2023

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти
Програма № <u>2022/23</u>
<u>Лисенко</u> (підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 <u>23</u> р.

Розробник: Свириденко Наталія Сергіївна, народна артистка України, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності факультету музичного мистецтва і хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Свириденко Наталія Сергіївна, професор кафедри інструментально-виконавської майстерності факультету музичного мистецтва і хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності

Протокол № 9 від 28 серпня 2023 року.

Завідувач кафедри
інструментально-виконавської
майстерності

_____ Маргарита МАЛАХОВА
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проєктної групи) 025.00.03 «Інструментальне виконавство (фортепіано)»

«___» _____ 2023 року

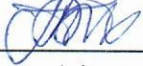
Гарант освітньо-професійної 025.00.03 «Інструментальне виконавство (фортепіано)»

(керівник проєктної групи) _____ Наталія СВИРИДЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

«___» _____ 2023 року

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи _____ Інна ТКАЧЕНКО
(підпис)

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	<i>Нормативна</i>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>Українська</i>
Загальний обсяг кредитів/ годин	<i>5/150</i>
Курс	<i>2</i>
Семестр	<i>III</i>
Кількість змістових модулів за розподілом:	<i>1</i>
Обсяг кредитів	<i>5</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>30</i>
Аудиторні	<i>14 годин</i>
Модульний контроль	<i>2 години</i>
Семестровий контроль	<i>14 годин</i>
Самостійна робота	<i>-</i>
Форма семестрового контролю	<i>екзамен</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс лекцій з «Історії клавесинного та фортепіанного мистецтва» входить до блоку спеціальних дисциплін для студентів кафедри інструментально-виконавської майстерності та вивчається протягом трьох семестрів. Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва дає знання з історії походження клавішних професійних інструментів - клавішно-струнно-щипкових (сімейства клавесинів) та винаходу ударної дії механіки, що ініціювало появу нового клавішного інструменту - піанофорте - фортепіано, вивчає творчість видатних композиторів кожної стилістичної доби та відповідний спосіб виконання творів і володіння технікою гри на історичних інструментах. До програми курсу входять лекційні, семінарські та практичні заняття. Семінарські та практичні заняття мають на меті виховання у студентів навичок самостійної роботи, а також дають можливість здійснювати поточний контроль. В тематиці семінарів та практичних робіт враховується репертуарна спрямованість виконавських дисциплін студентів, яка сприяє зв'язку теорії з практикою, що формує професійність. Участь у наукових студентських конференціях з вибором цікавої теми і її дослідженням, поглиблюють знання та привчають до наукової діяльності.

Мета курсу – надати студентам знання у галузі клавірної (клавесинної та фортепіанної) культури; залучити їх до практичного творчого застосування у навчальній роботі та публічній діяльності, у наукових дослідженнях, виконавських шкіл; дати необхідну інформацію для аналітичного осмислення

фортепіанного репертуару та твору, зокрема; вміти оцінити будь-яке явище у світі фортепіанного виконавства; сформувати навички та творчо застосовувати набуті знання на власній виконавській та педагогічній практиці.

Завдання курсу:

- Знати історію походження клавішних професійних інструментів;
- Знати основні клавесинні школи – країни, інструментарій, засновники;
- Бути ознайомленим з репертуаром та способом гри на інструменті;
- Знати історію створення піанофорте–фортепіано;
- Знати основні європейські фортепіанні школи – твори, виконавство, інструментарій;
- Знати українські фортепіанні школи;
- Знати конструкцію фортепіано (рояль, піаніно);

Методи роботи курсу «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва»: вербальні, наочні, дедуктивні, історичні тощо, та обираються відповідно до конкретної теми навчальної програми.

Форми роботи – лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійна робота студентів, консультації викладача.

Засоби навчання – аудіо-, відеоматеріали, підручники і навчальні посібники, методичні рекомендації і вказівки.

Формою контролю знань та вмінь студентів з курсу «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва» є модульні контрольні роботи, курсові роботи та іспит (3 семестр).

Курс «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва» має практичну спрямованість, Отримані студентами теоретичні та практичні знання з дисципліни «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва» використовуються у розумінні та формуванні власної інтерпретаційної версії музичного твору, у практичній роботі виконавця над музичним твором. У підготовці програми були використані фундаментальні праці з історії клавесинного та фортепіанного мистецтва Н.С. Свириденко, Н. Б. Кашкадамової та відповідна фахова література.

Програмні компетентності		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, педагогіки та виконавства та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

	ЗК-3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК-3	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
	СК-4	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
	СК-5	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
	СК-6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
	СК-7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
	СК-9	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
	СК-10	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
	СК-11	Здатність оперувати професійною термінологією.
	СК-12	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

Програмні результати навчання	
РН-4	Аналізувати музичні твори (зокрема фортепіанні) з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
РН-6	Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.
РН-7	Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

PH-8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій фортепіанної музики.
PH-12	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
PH-15	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва, фортепіанного репертуару і виконавської культури.
PH-17	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Структура навчальної дисципліни
Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						Самостійна
	Усього	Аудиторні					
		Лекції	Семи	Практи	Лаб	Індив	
III семестр							
Змістовий модуль 1. Фортепіанне мистецтво XIX-XXI ст.							
Тема 1.1. Західноєвропейське фортепіанне мистецтво доби класицизму і раннього романтизму. Фортепіанна творчість Л. Бетховена (пізнього періоду), К. М. фон Вебера, Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона. Становлення віртуозності та творчість композиторів розвинутого романтизму - Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста та Й. Брамса.		2	2	2			
Тема 1.2. Творчість видатних композиторів ХХ ст. Формування художніх принципів експресіонізму. Основні напрямки сучасного фортепіанного виконавства. Фортепіанний імпресіонізм К. Дебюссі та неокласицизм М. Равеля.		2	2				
Тема 1.3. Музичне мистецтво України: фортепіанні школи - видатні композитори і виконавці.		2	2				
Модульний контроль	2						
Семестровий контроль	14						
Разом	30	6	6	2			-

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фортепіанне мистецтво XIX-XXI ст.

Тема 1.1. Західноєвропейське фортепіанне мистецтво доби класицизму та раннього Романтизму. Фортепіанна творчість Л. Бетховена (пізнього періоду),

К. М. Вебера, Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона.

Становлення віртуозності та творчість композиторів розвинутого романтизму - Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста та Й. Брамса.

Фактори впливу та історичні події, які визначили зміни у пізньому періоді фортепіанної творчості Л. ван Бетховена. Емоційна складова та способи її вираження. Полістилістична складова мислення композитора. Творчість Бетховена – джерело Романтизму.

Естетичні засади та головні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва композиторів-романтиків. Вплив поезії німецьких та австрійських романтиків на образний світ композиторів раннього романтизму. Спосіб вираження. Інструменти віденської механіки - чутливість та ніжність звучання, ідеальна підтримка для вираження романтичних ідей композиторів.

Емоційна складова у творчості композиторів-романтиків, як рушійна сила становлення нових виражальних засобів, що сприяли становленню нового напрямку фортепіанної фактури – віртуозності.

Композитори–піаністи. Перехід від салонів до концертних залів. Побудова нових типів фортепіано, розвиток механіки інструментів, що здатний втілювати найбуремніші ідеї композиторів-піаністів романтиків.

1.2. Творчість видатних композиторів ХХ ст. Формування художніх принципів модернізму. Основні напрямки сучасного фортепіанного виконавства. Фортепіанний імпресіонізм К. Дебюссі та неокласицизм М. Равеля.

Еволюція філософських та загально-естетичних засад фортепіанного мистецтва Західної Європи у ХХ ст. Експресіонізм та необарокові й неокласичні тенденції в творчості фортепіанних композиторів ХХ ст. Нове тлумачення фортепіано. Сонористичне тлумачення гармонії. Педально-ілюзорний піанізм. Сучасне тлумачення часово-просторових параметрів музики. Фортепіанна творчість Дебюссі. Твори Дебюссі у виконанні видатних піаністів ХХ століття. Імпресіоністичні, неокласичні та неоромантичні тенденції в фортепіанній музиці Равеля. Специфіка образно-художнього змісту. Сучасне тлумачення канонів романтичної техніки. Твори Равеля для фортепіано у виконавській практиці піаністів ХХ ст.

Тема 1.3. Фортепіанне мистецтво України.

Українська клавірна музика. Творчість композиторів М. Березовського, Є Білоградської та Д. Бортнянського. Фортепіанне мистецтво в Україні у ХІХ-ХХ століттях – М. Лисенко, М. Колесса, В. Косенко, В. Барвінський, Л. Ревуцький. .

Сучасне фортепіанне мистецтво України. Конкурси, як важливий фактор у формуванні особистості сучасного піаніста-виконавця. Естетичні засади та головні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва.

5. Контроль навчальних досягнень

5.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	3	30
Робота на практичному занятті	10	1	10
Виконання завдань до самостійної роботи	-	-	-
Виконання модульної роботи	25	1	25
Разом			72

5.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

В III семестрі складається іспит, де студенти відповідають на екзаменаційні питання по білету. Поточний контроль передбачає усне опитування та проведення музичних вікторин для перевірки слухового засвоєння відповідного до теми модуля музичного репертуару. Для більш ефективної комунікації у дистанційному вивченні навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер, Viber, Google meet тощо. Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань. Передбачено такі дистанційні види роботи: лекційні, семінарські та практичні заняття (всі види занять можуть включати презентації PowerPoint, демонстрації музичних прикладів тощо).

№	Модульна контрольна робота 1	Критерії оцінювання	Бали
1.	Усне індивідуальне опитування за темою змістового модулю (5 запитань: максимальна кількість балів за кожну відповідь – 5 балів)	Вільне володіння темою, вміння творчо застосовувати знання у широкому мистецькому контексті	5
		Якісне засвоєння учбового матеріалу без самостійних висновків та узагальнень	4
		Достатнє володіння матеріалом	3
		Посереднє володіння темою	2
		Часткове володіння матеріалом	1
Максимальна кількість балів			25

5.4. Шкала відповідності оцінок
100-бальна шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

6. Навчально-методична карта дисципліни «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва»

Разом: 30 годин, лекційних годин – 6, семінарських –6, практичні заняття – 2 години, семестровий контроль – 14 годин, модульний контроль – 2 години.

Модулі	Змістовний модуль I		
Назва модуля	Фортепіанне мистецтво XIX-XXI ст.		
Кількість балів за модуль	72		
Заняття	1-3	4-5	6-7
Лекційні	1	1	1
Семінари	1	1	1
Практичні	1	-	-
Назва навчального модуля (практичне заняття)	<p>Тема 1.1. Західноєвропейське фортепіанне мистецтво доби класицизму і раннього романтизму. Фортепіанна творчість Л. Бетховена (пізнього періоду), К. М. фон Вебер, Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона, Становлення віртуозності та творчість композиторів розвинутого романтизму – Ф. Шопена, Р. Шумана, Ф. Ліста та Й. Брамса.</p> <p>Тема 1.2. Творчість видатних композиторів XX ст. Формування художніх принципів модернізму. Основні напрямки сучасного фортепіанного виконавства. Фортепіанний імпресіонізм К. Дебюссі та неокласицизм М. Равеля.</p> <p>Тема 1.3. Фортепіанне мистецтво України. 1*3=3б. 1*3=3б. 1*1=1б. 3*10=30 б. 3*10=30 б. 72 б.</p>		
Види поточного контролю	МКР 25 балів		
	III семестр - 72 бали		
	Екзамен		

7. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя. Тернопіль АСТОН 2006 607 с.
2. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах (клавікорд, клавесин, фортепіано). Історія. Тернопіль СМП «АСТОН», 1998. 299 с.
3. Кашкадамова Н. Виконавська інтерпретація у фортепіанному мистецтві XX сторіччя. Львів ККІНПАТРИ ЛТД, 2014. 340 с.
4. Свириденко Н. С. Стилїстика виконання старовинної музики на прикладі творів Й. С. Баха: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. С. Свириденко / Київ. ун. ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, К.: Інтерсервіс, 2019. – 248 с.
5. Свириденко Н. С. Музика від Розумовських: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. С. Свириденко / Київ. ун. ім. Б. Грінченка, К.; 2020.-- 311с.

Допоміжна

1. Вахраньов В. Клавір і клавірна музика на Україні з середини 17 - 1 -ї чверті 18 ст. в історичних та літературних матеріалах. Музична Харківщина. Збірник наукових праць Харківського інституту мистецтв. – Х., 1992
2. Історія української музики. - 1 т. – К., 1989
3. Клін В. Українська радянська фортепіанна музика (1917 - 1977). – К., 1980
4. Курковський Д. Питання фортепіанного виконавства. – К., 1983
5. Степаненко М. Клавір в історії музичної культури України 16 - 17 ст. // Українська музична спадщина. - Вип.1. - К., 1989